
ლიკა მამაცაშვილი,
ხელოვნებათმცოდნეობის მიმართულების დოქტორანტი
ხელმძღვანელი: პროფ. ნატო გენგიური

**ალექსანდრე როინაშვილი –
XIX საუკუნის რჩეული**

*„...ალექსანდრე როინაშვილი თავის თავს კი არ
მოუკვდა, მოუკვდა თავის ერს, მოუკვდა ქართველობას,
რომლის ბედი და უბედობა თავის საკუთარ ბედად და
უბედობად გაიხადა და ამის გარე სხვა საგანი ცხოვრებისა
არა ჰქონია... თითოეული ამისთანა ადამიანი, ძალ-ღონე და
ციხე-სიმაგრეა ერისა, ქვეყნისა და მის მიერ განვლილი,
ღვაწლით დაქნილი ვ ზა მთელი სკოლაა და მწურთვნილია
ყველასი, ვისაც კი კაცობისათვის გული ერჩის.“¹*

ილია ჭავჭავაძე

XIX საუკუნის საქართველო, მძიმე პოლიტიკური და სოციალური რეალობის წინაშე დადგა: რუსიფიკაციის პროცესმა ჩვენს ქვეყანაში, ერთი მხრივ, ყოველივე ეროვნულის წაშლის არნახულ მასშტაბებს მიაღწია, თუმცა, მეორე მხრივ, ამ რთულმა ვითარებამ, ახალი თაობის მოღვაწეთა მთელი პლეადა წარმოქმნა საზოგადოებრივი და ეროვნული ინტერესების სასარგებლოდ.

თერგდალეულთა მოღვაწეობის კვალდაკვალ, საქართველოში ეროვნული ინტერესების გასატარებლად იბრძოდნენ სხვა ადამიანებიც, ისინი, ვინც სხვადასხვა სფეროში ქვეყნისადმი ერთგულებას ამკვიდრებდნენ. მათთან ერთად, ამ პერიოდის საქართველოში, ერთ-ერთი გამორჩეული ფიგურაა ალექსანდრე როინაშვილი. მის მოღვაწეობას უნდა ვუმადლოდეთ, რომ ჩვენ

---

¹ ალექსანდრე როინაშვილი (ნეკროლოგი), ი. ჭავჭავაძე, გაზ. „ივერია“, № 102, 1898, 17 მაისი

დღეს ვფლობთ ვიზუალურ მასალას, ისტორიულ ფოტოებს, რომლებიც ფასდაუდებელია ჰუმანიტარული მეცნიერების დარგებისთვის, საქართველოსა და კავკასიის შესწავლისათვის. მისი მოღვაწეობის შედეგი მხოლოდ ის კი არაა, რომ შემოგვინახა ისტორიული სიმდიდრე ფოტომატიანის სახით, არამედ ისიც, რომ ჩვენამდე მოიტანა სამუზეუმო კოლექციები. გარდა ამისა, ალექსანდრე როინაშვილი ცნობილი მეცენატი და ფოტოგრაფიული სკოლის შემქმნელი იყო საქართველოში. ყოველივე განაპირობებს მის მნიშვნელობას ქართული კულტურისათვის.

ნებისმიერი კრიზისული ხანა, ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში, საპირისპირო პროცესებს წარმოქმნიდა და თითქოს, გარკვეული კანონზომიერების თანახმად, სწორედ მაშინ იწყებოდა ქვეყნის ინტერესებისათვის ბრძოლა, როდესაც თითქოს ყოველივე ეროვნულის გასანადგურებლად იყო მიმართული. ამ ფონზე, ქართული ეროვნული სულისა და კულტურის შენარჩუნების, განვითარებისათვის ბრძოლა სხვადასხვა ფრონტზე მიმდინარეობდა.

ალექსანდრე როინაშვილის ფენომენი ეპოქამ, საუკუნემ, გარემოცვამ, საზოგადოებრივმა განწყობამაც მიიღო და ობიექტურად აქცია იმ დროისათვის გამორჩეულ პიროვნებად. XIX საუკუნე ახალი ტექნოლოგიების დაბადებისა და განვითარების ხანაა. ამ მხრივ, არც საქართველოა გამონაკლისი – ევროპისა და აზიის გასაყარზე მყოფი ქვეყანა, სრულიად ღიაა გამოგონებებისა და იმ პროცესების მისაღებად, რომლებიც ვითარდება მსოფლიოში. ალექსანდრე როინაშვილი სწორედ ის პიროვნებაა, რომელმაც ყოველივე ახალი შეითვისა, შეისწავლა, განავითარა და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის საუკეთესო ტრადიციებს დაუკავშირა. ფოტოგრაფიას ეროვნული იერი დაუმიკვიდრა, იქცა სამუზეუმო საქმის ინიციატორად და

პირველი კერძო მუზეუმის დამაარსებლად. ამ გზით, მან საგანმანათლებლო საქმიანობის ვრცელი არეალი შექმნა, ვინაიდან მუზეუმს ერის სახედ თვლიდა. როგორც ითქვა, როინაშვილის სახელს უკავშირდება პირველი ქართული ფოტოგრაფიული სკოლა.

ალექსანდრე როინაშვილი, თავისი დროის გამოჩენილ საზოგადო მოღვაწეთა გვერდიგვერდ, მუშაობდა პუბლიცისტური მიმართულებითაც. მისი წერილები და საჯარო გამოსვლები კრიტიკული და მწვავე ხასიათის მატარებელი იყო, ყოველი მათგანი ზუსტად ასახავდა საქართველოს ყოფა-ცხოვრების მანკიერ მხარეებს, მოუწოდებდა თვითმყოფადობის შენარჩუნებისა და ახლის ათვისებისაკენ, ცდილობდა თავადაზნაურობისა და გლეხობის პრობლემების საჭირობოროტო ჭრილში დანახვას, მათ გადაწყვეტას სხვადასხვა გზით, რაც პრობლემათა კარგ ცოდნაში გამოიხატებოდა. მისი უტყუარი ალლო მუდმივად უბიძგებდა როინაშვილს, ყოფილიყო ყველაზე რთული საკითხების გადაჭრის ინიციატორი. აალორძინა ქართული ხელსაქმე, რაც მივიწყებისკენ მიდიოდა.

ფაქტია, რომ ქველმოქმედებამ მის ცხოვრებასა და შემოქმედებაში დიდი როლი ითამაშა. როგორც მეცენატი, როინაშვილი ნიჭიერი ახალგაზრდების დასაქმებისა და სწავლისაკენ იყო ორიენტირებული, აფინანსებდა მათ სწავლას სხვადასხვა ქალაქში. მისი ხელშეწყობა მიმართული იყო ახალგაზრდებისკენ, სოციალური ფენისა და ეროვნების განურჩევლად, ვინც კი ამჟღავნებდა ნიჭსა და შრომისმოყვარეობას. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს მისი საქმიანობა ბიბლიოთეკების განვითარების მხრივ. ის უსასყიდლოდ არიგებდა წიგნებს სხვადასხვა სოფლებსა და ქალაქებში. ასევე ბიბლიოთეკების გახსნასა და აღჭურვაშიც აქტიურ მონაწილეობას იღებდა.

ალექსანდრე როინაშვილი სამუზეუმო კოლექციების

ერთ-ერთი პიონერია საქართველოში, რომელმაც მთელი თავისი ნაღვაწი საკუთარ ერს დაუტოვა. მან ერთ-ერთმა პირველმა გააცნობიერა მუზეუმის დანიშნულება. ამ კუთხით, პირველი ქართველი ფოტოგრაფის და სამუზეუმო ნივთების კოლექციონერის შემოქმედება ჯერ არ ყოფილა გამოკვლეული.

ალექსანდრე როინაშვილმა, როგორც ფოტოგრაფიმა, კავკასიის ერების, ყოფისა და ისტორიის მატთანე შექმნა. გარდა კავკასიურისა, ის დაინტერესებული იყო ისლამურ, ევროპულ, ჩინურ, იაპონურ ყოფასა და კულტურასთან დაკავშირებული მასალის შეგროვებით. მისი ფოტოგრაფია, გარდა ისტორიული მნიშვნელობისა, მხატვრული ღირებულების მატარებელია.

ალექსანდრე როინაშვილის თითოეული ქმედება გამიზნული იყო ეროვნული და კავკასიური კულტურის ისტორიის პოპულარიზაციისათვის. მისი სამუზეუმო კოლექციები აქტუალურია რამდენიმე მიზეზის გამო: შემოგვინახა რა კავკასიელი ერის ყოფის ამსახველი ექსპონატები, მისი კოლექციები წარმოადგენს სამეცნიერო-ისტორიულ ფასეულობას, რომლის ძირეული კვლევა აუცილებელია კულტურული მემკვიდრეობისთვის. ეს დანატოვარი დღემდე შესწავლის საგანია. მასში იკითხება მრავალეთნიკური კულტურის ნიშნები.

ალექსანდრე როინაშვილი საქმის ღრმა ცოდნით, მიზანდასახულად აგროვებდა ნივთებს, ქმნიდა ფოტოარქივს, რომელმაც ისტორიის ვიზუალიზაცია მოახდინა. XIX საუკუნის ბოლოს არსებული საქართველოს მძიმე პოლიტიკურ სინამდვილეში, გარემოში, სადაც ეროვნული ინტერესების აღზევებამ შექმნა საზოგადო მოღვაწეთა მთელი პლეადა და შესაბამისად, განსაკუთრებული ეტაპიც საქართველოს ისტორიაში, როინაშვილის პიროვნებაში გაერთიანდა ფოტოგრაფი, მემატთანე, სამუზეუმო საქმის ინიციატორი, კოლექციონერი, საზოგადო მოღვაწე, პუბლიცისტი,

შემოქმედი, მეცენატი და საგანმანათლებლო საქმის ერთგული გამგრძელებელი. სწორედ ამ გამორჩეული, განსაკუთრებული პიროვნების დანახვა და მისი ღვაწლის დაფასება შეძლეს მისი ეპოქის მოღვაწეებმა და მას, გარდაცვალების შემდეგ, დიდუბის პანთეონში მიუჩინეს ადგილი. ეს ქართველ საზოგადო მოღვაწეთა ინიციატივით მოხდა.

და ამას ადასტურებს სიტყვებიც, ილიამ რომ წარმოთქვა მისი დაკრძალვის დღეს:

„...აქ გამოსაკითხი ის კი არ არის, ბევრი შესწირა თავის ქვეყანას, თუ ცოტა. საქმე იმაშია, რომ რაც ჰქონდა, სულ მთლად თავისის ქვეყნის საკურთხეველზე დასდგა შესაწირად... ვინც თვითონ მოიპოვებს სახელს, იგი ბევრით წინ არის, იმაზე, ვისაც სახელი მამა-პაპათგან რჩენია და რგებია, ამიტომაც არის თქმული, რომ უფრო სასახელოა კაცმა თავისი გვარიშვილობა ასახელოს, ვიდრე – სახელოვანის გვარიშვილობით თავს იწონებდესო“.¹

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ალექსანდრე როინაშვილი (ნეკროლოგი), ი. ჭავჭავაძე, გაზ. „ივერია“ № 102, 1898, 17 მაისი.

---

¹ ალექსანდრე როინაშვილი (ნეკროლოგი), ი. ჭავჭავაძე, გაზ. „ივერია“, № 102, 1898, 17 მაისი